

Det obegränsade rummet

DET MODERNA SKOLBIBLIOTEKET – EN FRAMTIDSSKISS

Förord

I den svenska skolan sker just nu stora förändringar, med ny skollag, nya läroplaner och ett nytt betygssystem. Samtidigt förändras också samhället snabbt, framförallt när det gäller tillgång till teknik, information, kunskap, fakta och möjligheter till kommunikation. Detta gör att skolbiblioteken kommer att förändras. Därför anser SKL att det viktigt att föra diskussioner om hur ett bibliotek för framtiden ska se ut.

Många kommuner och skolor satsar nu på att införa moderna digitala verktyg i skolan, t.ex. genom en-till-en satsningar där varje lärare och elev får tillgång till dator eller surfplatta. Dessutom har den nya skollagen satt skolbiblioteket i fokus genom att tydligt göra det till rektors ansvar att skolan "...ska ha tillgång till skolbibliotek...".

Detta gör att SKL har gett i uppdrag till Krister Widell och Mats Östling att ta fram denna rapport. Författarna står själva för innehåll och slutsatser. Vår förhoppning är att rapporten ska bli ett underlag för debatt och diskussion omkring hur skolbiblioteket ska se ut och fungera i framtiden.

Vi tror att ett modernt skolbibliotek i framtiden ska vara ett stöd för lärares och elevers arbete med såväl analoga som digitala resurser med fokus på den pedagogiska lärprocessen.

Skolbiblioteket i framtiden...

...är inte bara ett fysiskt rum – utan också ett digitalt rum, där lärresurser, medier och information som ställts till elevernas och lärarnas förfogande samlas.

...är en resurs för lärande och hantering av information/resurser, där tillgången till kompetent stöd varken är knutet till den del av dagen eleven är i skolan eller till det fysiska rummet.

...är även en digital resurs som inte en enskild skola/kommun ska behöva bygga upp – utan något som SKL tillsammans med andra aktörer bör verka för att utveckla.

...är en tjänst för skolan (lärare och elever), men som kommer att utvecklas i nära samspel med folkbibliotekens utveckling mot framtiden

Per-Arne Andersson

Avdelningschef/direktör

Avdelningen för lärande och arbetsmarknad

Innehåll

Sammanfattning	5
Rummet	7
Det digitala rummet - en nödvändighet	8
Folkbibliotek och skolbibliotek	10
Innehåll/Media	12
Gör inte skillnad på analogt och digitalt material	13
Kan kommuner bygga det moderna biblioteket?	17
Kompetensen	20
Skolbiblioteket som ett antal tjänster	20
Yrkeskompetenser	21
Det utvidgade skolbiblioteket	22
Pedagogiken	26
Skolbiblioteket som pedagogisk verksamhet	26
Skolbiblioteket som pedagogisk resurs	26
Räcker det inte med att Googla?	27
Elevperspektiv	30
Nyttan med ett modernt skolbibliotek	31
Eleven	31
Pedagogen	31
Skolledaren	32
Ett modernt skolbibliotek i punkter	33
Mitt bibliotek – en vision	34
Det personliga rummet	34
Skolbiblioteket – ett lokalt centrum för information och lärande	35
Referenser	37

Sammanfattning

Skolbiblioteken är under förändring. Den nya skollagens skrivningar och den pågående digitala utvecklingen gör att biblioteken måste utvecklas och utvidgas så att de fungerar som både fysiska och digitala rum. En av utmaningarna är att få de båda rummen att komplettera varandra och svara mot de krav som moderna digitala verktyg och lärmiljöer ställer. Det finns också ett behov av att skolbibliotekens ansvar utökas till att omfatta allt innehåll/media som används i skolan, både traditionella och digitala, och inte minst gäller detta digitala läromedel men även material/resurser som är producerade av elever och lärare.

För skolbiblioteket spelar det fysiska rummet i dag en viktig roll som både en plats där man samlar böcker och andra fysiska resurser, men också som en lugn miljö i skolan där det ofta finns tillgång till vuxna. När den digitala dimensionen nu adderas till skolbiblioteket ökar komplexiteten samtidigt som goda möjligheterna att utjämna de skillnader som finns mellan olika skolor uppkommer.

Med ett digitalt skolbibliotek försvinner en del av de begränsningar som finns med ett fysiskt bibliotek, men för att skapa den digitala strukturen krävs samverkan och nationella insatser.

Men för att skolbiblioteket i framtiden ska bli en resurs för elevens lärande och utveckling räcker det inte med det fysiska rummet och fysiska resurser – att skolbiblioteket även skall tillhandahålla digitala resurser framgår också av den nya skollagen. För att skolbiblioteket ska bli ett stöd till lärande såväl när det gäller informationskompetens som när det gäller måluppfyllelse i skolans olika ämnen behövs ett digitalt/virtuellt komplement till det fysiska biblioteket. Det vill säga ett digitalt bibliotek på webben där man både får tillgång till olika slags medier och lärarresurser kopplat till skolarbetet, möjlighet att samla det material man själv skapar och även publicera detta, samt en möjlighet att komma åt bibliotekariens kompetens oberoende av tid och rum.

Skolbibliotek är ett ansvar för kommuner och skolor. I samband med den nya skollagens skrivningar om skolbibliotek uppstår frågor om vad ett skolbibliotek är, hur rummet ser ut, hur tryckt och digitalt innehåll ska erbjudas och på vilket sätt stimulans och inspiration till läsning ska fungera.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, är en medlemsorganisation för alla kommuner och landsting i Sverige och frågan om skolbibliotek är något som många kommuner behöver stöd för att hantera på ett bra sätt. På SKL:s uppdrag har vi utfört denna övergripande studie av ett modernt skolbiblioteks olika funktioner och uttryck med sikte fem år fram i tiden.

Studien har ett strukturellt perspektiv och pekar ut ett antal områden som är primära att utveckla:

- Framtidens skolbibliotek har två dimensioner, det fysiska och det digitala där båda spelar en viktig roll för lärandet.
- Skolbiblioteket har en viktig roll i att inspirera till läsning – vilket omfattar alla typer av innehåll, såväl analogt som digitalt.
- Skolbiblioteket spelar en viktig roll för språkutvecklingen, där särskilt nya möjligheter med digital teknik ger stora möjligheter att förnya den traditionella biblioteksverksamheten. Här finns stort behov av erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling.
- Skolan behöver alltmer arbeta med att utveckla informationskompetens – och i detta kommer skolbiblioteket att spela en central roll
- Även när det gäller att tillhandahålla rätt resurser för lärandet har skolbiblioteket en viktig roll att spela, när resurserna blir fler och modern teknik möjliggör en hög grad av individualisering kommer behovet av ett bra sätt att tillhandahålla olika resurser att öka. Här kan biblioteket spela en ny roll.
- Detta behov av informationskompetens och tillgång till resurser av ämnesinnehåll gör att skolbiblioteket behöver hitta nya sätt att ”finnas till hands” i klassrummet – där en digital tjänst och god tillgång till digitala verktyg gör detta möjligt oberoende av tid och rum.

I rapporten tittar vi lite närmare på Det digitala biblioteket som en väg framåt när det gäller skolbibliotekets framtida utveckling.

Rummet

I den nya skollagen, och inte minst i Skolinspektionens tolkning av den, är skolbiblioteket som ett fysiskt rum tydligt markerat. Det är en enkel och naturlig tolkning av kravet på att elever och pedagoger ska ha en snabb tillgång till böcker och andra resurser, det är också en tolkning som passar in i hur skolbibliotek historiskt har byggts upp. Det är dock en skrivning som inte är helt oproblematiske. Med ett fysiskt rum uppstår det ett antal bristsituationer – brist på böcker och annat material, brist på kompetens och personal och brist på tillgång i form av öppettider. Med betoningen på det fysiska rummet som uttryck för att skolan klarar skollagens krav försvåras också den andra uppgiften – den där skolbiblioteket är en integrerad del av skolans pedagogiska verksamhet.

Det fysiska rummet och bristande tillgång på resurser

Med fysiska resurser uppkommer alltid en risk för att utbudet inte motsvarar efterfrågan. Inte ens det största eller bäst utrustade skolbiblioteket kan erbjuda allt som en elev kan behöva. Delvis kan detta kompenseras med att det går att beställa efterfrågade böcker från andra bibliotek, men dels tar det tid, dels kräver det ett utvecklat samarbete. Även antalet exemplar av varje bok utgör en begränsning – en utlånad bok är inte tillgänglig för andra. Än tydligare blir svårigheten med det fysiska rummet som garant för tillgänglighet när det gäller mindre skolor.

Det är helt enkelt inte möjligt att skapa förutsättningar för ett rikt och varierat utbud enbart med fysiska rum och fysiska böcker och andra tryckta resurser. Även om det ges vissa möjligheter till användning av bokbussar och andra sätt att hantera böcker i glesbygd har skollagen ett tydligt storstadsperspektiv.

Det pågår ett omfattande utvecklingsarbete i många kommuner för att hantera skollagens betoning på ett näraliggande rum – bokbussar, ambulerande skolbibliotekarier, distributionsbibliotek och temalådor – men utan en utvecklad användning av digitala resurser kommer elevers möjligheter att bli väldigt olika i olika delar av landet.

Det fysiska rummet och bristande tillgång till kompetens

På samma sätt som med fysiska resurser finns det en risk att det på många skolor uppstår en brist på kompetens. I större skolor finns det underlag för att anställa skolbibliotekarier som kan ge ett bra stöd för elever och pedagoger, men på många håll är tillgången till bibliotekarier begränsad. Det handlar inte enbart om tid utan också om kompetens – oftast finns det en samband mellan lite tid för biblioteket och en begränsad kompetens hos den som ansvarar för

biblioteksverksamheten. Det innebär att med begränsade resurser blir svårigheten dubbelt så stor – begränsad tid och begränsad kompetens.

Samtliga som vi har pratat med har betonat vikten av kompetens – en ensidig betoning på det fysiska rummet kan dessvärre försvåra just tillgången till kompetens.

Det fysiska rummet och bristande medverkan i det pedagogiska arbetet
I många skolor pågår ett utvecklingsarbete som innebär att både bibliotekarier och böcker flyttar ut i skolan och på olika sätt kommer närmare det övriga pedagogiska arbetet. Olika kombinationer av böcker och andra lokaler som exempelvis cafeterior och korridorer har visat goda resultat, kombinerat med tysta rum för läsning och arbete. Även bibliotekariernas närvaro i skolan är tydlig på många håll. De ingår i arbetslag, medverkar i konferenser och är med i planeringen av skolarbetet. Det finns en viss oro att detta utvecklingsarbete ska försvåras av att skolbiblioteket som rum har fått en sådan betoning – att bibliotekarien ska förvisas till ett rum med bestämda öppettider.

Det fysiska rummet och exponering av resurser

En av de viktigaste egenskaperna hos det fysiska rummet är möjligheten till exponering av resurser. Genom att visa upp vad som finns att tillgå ökar intresset och fler elever kan bli medvetna om vad biblioteket kan erbjuda. Denna exponering är dock inte knuten till en viss lokal, den kan med fördel ske på många olika platser i skolan. Det fysiska rummet behövs, men kan behöva omdefinieras till att omfatta en större del av skolans lokaler.

En frizon för elever

Ett perspektiv som sällan berörs men ändå ständigt är närvarande är skolbiblioteket som en lugn och fredad plats i skolan, en plats där elever kan ha tillgång till vuxna och få möjlighet till samtal på ett annat sätt än med pedagoger i klassrummet eller korridorer. För många skolledare är det viktigt att det finns sådana fredade miljöer och skolbiblioteket är ett naturligt rum. Det är en fråga som inte riktigt hör hemma i diskussionen kring läsning och stöd till skolarbetet men som ändå hör ihop med just biblioteket som plats.

Är det en allmän skolfråga som inte hör ihop med själva biblioteket, dvs trygga rum måste det ju ändå finnas, eller är det just kopplingen mellan rum, bibliotekarie, läsning och avkoppling som spelar roll. Att det hänger ihop med att det finns vuxna i rummet är självklart, men har det med också själva biblioteksmiljön att göra?

På vilket sätt kan detta perspektiv påverka utformning av skolbiblioteket - både det fysiska och digitala?

Det digitala rummet - en nödvändighet

Det är uppenbart att det finns ett antal svårigheter med ett alltför starkt fokus på ett fysiskt rum med tryckt material, det är därför viktigt att de digitala resurser som nämns i skollagen inte bara blir en dator för sökning, utan att det digitala skolbiblioteket får samma vikt som det fysiska.

Utvecklingen och användningen av digitala resurser är bara i början, såväl när det gäller traditionella läromedel och resurser, Internetresurser som användargenererat innehåll. Det finns en viss övertro på att allt finns på nätet, det är bara att söka. Det finns väldigt mycket information på Internet, med hjälp av Google kan man hitta det mesta, men för att utveckla skolarbetet behövs det

också speciella läromedel och resurser utvecklade för att ge stöd till elever och pedagoger. Det behövs också digitala böcker, tidningar och andra digitala texter för att stimulera till läsning och utveckla språket.

För att inspirera till läsning behövs också arbetsmetoder som liknar de som används med tryckta böcker. Det handlar om boksamtal, biblioteksråd, bokgrupper, recensioner och andra inspirationsformer, men också om individuell rådgivning, tips och rekommendationer. Det digitala biblioteket måste alltså ses som ett rum och inte enbart som en söktjänst. Med forum, chattar och bloggar kan kompetensen spridas till många fler och inte begränsas till vissa tider. Bibliotekarien på nätet behöver bli en lika självklar funktion som e-böcker, boksamtal med interaktiva skrivtavlor eller videokonferens liksom erfarenhetsutbyte och litteraturtips från andra pedagoger och bibliotekarier ett naturligt inslag i arbetet.

Det handlar inte om att ersätta det personliga mötet med teknik, i det här fallet handlar det om att skapa möten där sådana annars inte skulle kunna ske.

Det digitala rummet är en lika viktig del av skolbiblioteket som det fysiska rummet, men med möjlighet att kunna hantera ett bredare utbud av resurser. Genom att skapa ett digitalt skolbibliotek så kan alla resurser som används i skolarbetet samlas på ett ställe, oavsett om det handlar om texter och böcker eller resurser för matematik eller geografi.

Det digitala rummet är inte en enkel webbtjänst, utan en komplex struktur med många olika komponenter. Det är därför inte något varje kommun ska sätta upp utan en struktur som kan utvecklas i samverkan med leverantörer och andra kommuner. En hel del finns redan, annat måste tas fram (som nationella standarder och ramverk) och del behöver utvecklas.

Folkbibliotek och skolbibliotek

Med kravet på ett skolbibliotek i närheten kommer många att ställa frågan om inte folkbiblioteket kan vara skolbibliotek också. I proposition och förarbeten finns det skrivningar om att detta kan gå bra om alla krav på ett skolbibliotek är uppfyllda. Vilka är då de egenskaper som definierar ett skolbibliotek och hur ser skillnaden ut mellan de olika biblioteksformerna?

Några egenskaper är mer framträdande än andra:

Uppdraget

Folkbibliotekets uppdrag är bredare och omfattar bl.a. värdegrund, demokrati, kultur och mötesplatser. Det riktar sig också till alla och måste ha ett utbud som tillfredsställer många olika behov. Det är också väldigt tydligt en plats, rummet som sådant är viktigt.

Skolbibliotekets uppdrag är mer avgränsat: inspirera till läsning, ge stöd till lärandet och utgöra en resurs med olika typer av material.

Rummet

För folkbibliotek är rummet så självklart att det nästan inte ens behöver beskrivas. För skolbiblioteket verkar rummet däremot ibland att vara ett hinder. För att bli en aktiv pedagogisk resurs, en del av den dagliga verksamheten och en självklar komponent i den pedagogiska planeringen måste skolbiblioteket vara en del av skolans arbete. Läsningen till ett visst rum kan innebära en begränsning – många moderna och framgångsrika skolbibliotek har ju öppnat sig och tagit plats i andra rum och ytor. Att det finns platser där skolbibliotekets resurser exponeras och görs tillgängliga är viktigt, men det kan ske på många olika sätt och platser.

Kompetensen

De flesta är överens om att kompetensen är den viktigaste skillnaden. Att vara en del i skolarbetet ställer helt andra krav än på en folkbibliotekarie. Kunskap om pedagogik, skolans mål, olika individers behov och resurser som kan användas i undervisningen är specialkunskaper och det som ibland kan sägas utgöra själva skolbiblioteket.

Urvalet och resurserna

Självklart skiljer sig urvalet av resurser mellan folk- och skolbibliotek. Mer facklitteratur kopplat till skolans mål, mer läromedel och mer resurser för olika åldrar och behov. Den avgörande skillnaden kommer dock att gälla hur skolbibliotekets resurser definieras och hur de hänger ihop med andra resurser

som används i lärandet. Oavsett vad de kallas eller hur de har anskaffats måste de hänga ihop. En funktion för samsök är kanske den enda möjliga formen för att skapa sammanhang – vad du en söker efter gör du det på samma sätt, träffarna gäller både det fysiska och det digitala materialet.

Tydliga avtal

För att ett folkbibliotek ska kunna fungera som skolbibliotek behöver kompetensen, urvalet och samarbetet med skolan tydligt beskrivas i ett avtal mellan folkbiblioteket och skolan. Frågor som behöver lösas är tillhörigheten för bibliotekarien, tillgången till folkbibliotekets resurser och hur det påverkar allmänhetens tillträde och hur samverkan med skolan ska se ut.

Innehåll/Media

Det är uppenbart att datorn på allvar tar plats i skolan, och med den och framför allt via Internet erhålls det mesta av det innehåll och de verktyg som behövs för undervisning och lärande. Allt fler kommuner och friskolor startar program med personlig utrustning (en till en) där datorn lika gärna kan vara en Ipad eller någon annan surfplatta som en dator. Trådlösa nätverk byggs ut med kapacitet att hantera elevernas och personalens egen utrustning (BYOD - Bring Your Own Device), lär- och IUP-plattformar används av allt fler, den elevadministrativa informationen hanteras av särskilda system, projektorer, skärmar eller interaktiva skrivtavlor finns i alltfler klassrum och molntjänster av olika slag blir naturliga inslag. Däremot minskar den traditionella strukturen med stationära datorer och lokalt installerade program. Nya undervisningsmetoder med datorn som grund har börjat användas t.ex. “att skriva sig till läsning”. För elever med särskilda behov är kompensatoriska hjälpmedel och metoder helt nödvändiga.

I en digitaliserad skola är det digitala innehållet mer frekvent och betydelsefullt. Med digitalt innehåll menas digitala böcker, webbplatser, video, ljud - sådant material som traditionellt har använts i skolan men nu tar sig digitala former. Det handlar också om helt nya digitala resurser på nätet, ibland framtagna för skolverksamhet men oftast inte. Man kan också tänka sig att skolan i vissa fall använder databaser med rådata, t.ex. från offentliga institutioner.

De traditionella ledorden för bibliotek och skolbibliotek – samla, ordna, tillgängliggöra – gäller i högsta grad också i en digitaliserad värld. Ett nytt område handlar om att publicera material som produceras i utbildningsverksamheten

Att anskaffa, organisera och tillhandahålla digitala läresurser har inte stått så högt på agendan i skolan. Paradoxalt nog beror det ibland på en attityd av att själva sökandet är det viktiga – hur eleverna söker är ibland viktigare än resultatet och att använda effektiva verktyg. Om betoningen ligger på sökprocessen är det inte prioriterat att enkelt få fatt i bra material – att tillhandahålla ett rikt och bra utbud av digitala läromedel och andra resurser är därmed inte lika viktigt

I Mats Östlings artikel i DIU nr 7/2011 “[Vem vill ha en plattform?](#)” beskrivs flera av de vanligaste lärplattformarna. Anmärkningsvärt var att majoriteten av dem beskrev sig själva som dåliga på att hantera innehåll, fokus låg på planering, dokumentation och olika typer av administrativa processer.

Med den nya skollagen måste skolbiblioteket flytta fram positionerna och utvidga sitt uppdrag och ansvarsområde när det gäller innehåll och lärresurser för att vara relevant i en modern skola. Utvidgning sker åt flera håll: mot undervisning och lärande, mot leverantörer och mot special- och IT-pedagogik.

Gör inte skillnad på analogt och digitalt material

I och med att det historiskt har handlat om analogt innehåll som förvarats i fysiska rum har de digitala bibliotekssystem som använts tagit sin utgångspunkt i behovet av att hålla reda på just fysiska resurser. Standarder för metadata som används för att märka och kategorisera material är alltså bokbaserade.

Skolbibliotekets system måste i framtiden rymma information om allt innehåll som är relevant för undervisning och lärande, och måste organiseras så att det med en sökning går att få träffar i olika typer av resurser – analoga såväl som digitala. En sådan samsökning kan bli möjlig i ett gemensamt system med harmoniserade metadata. Det ska inte vara skillnad på analoga eller digitala resurser som används i skolan. Information om innehållet i form av metadata ska vara digital och alla innehållsobjekt har unika identifierare (URI:er) som gör att de kan identifieras på ett enkelt och konsekvent sätt.

Skolbibliotekets ansvar

A. Ansvar för hela kedjan

En mycket viktig uppgift för det moderna skolbiblioteket är att ta ansvar för det innehåll som köps in av skolan och se till att det fungerar i alla de rum och miljöer där lärande bedrivs. Det innebär att innehållet och dess metadata ska kunna fungera i alla de lärplattformar som används, på ett sömlöst och integrerat sätt.

Det ligger i allra högsta grad i skolans intresse att ställa krav på sina leverantörer och inte passivt betrakta den utveckling som sker hos innehållsleverantörerna och leverantörer av lärplattformar. Det framtida skolbiblioteket är den naturliga koordinatör och aggregatör för det innehåll som skolan använder och hanterar.

Det traditionella ansvaret för innehåll inkluderar pappersböcker och andra analoga medier, men också i ökande utsträckning olika databaser som biblioteket ger sina användare.

I en ökande grad börjar traditionella läromedel att levereras som digitala resurser. När dessa köps in och görs tillgängliga för skolan bör biblioteket ta ansvar för att organisera och hantera dessa. I några kommuner lånar bibliotekarierna ut läromedel i pappersformat till elever och fungerar då som distributör, eleverna får inga böcker av skolan. Det kan knappast betraktas som ett uppdrag för personer med hög informationskompetens, men kan naturligtvis utvecklas till att bli ett sådant. För att det ska vara meningsfullt att ha läroböcker i skolbiblioteket i allmänhet handlar det om ett brett utbud av olika läromedel, en form av läromedelsutställning. Den kan både pedagoger och elever använda för att se vad som finns och för att underlätta en anpassning till olika elevers behov.

Om skolan erbjuder olika läroböcker och läromedel, kan biblioteket fungera som ett stöd för elever att hitta rätt bok och resurs i olika ämnen.

Ett skolbibliotek måste också kunna hantera material som kommer från andra håll än från de traditionella producenterna. Det kan handla om informationsmaterial, gratisböcker, tidningar och tidskrifter som idag erbjuds på många fler sätt och från många olika utgivare. Det är nog ingen tvekan om att gratistidningar är en viktig väg till läsning för många ungdomar.

När det gäller digitala resurser är utbudet både bredare och mer oöverskådligt. Även om de traditionella läromedlen börjar komma i digital form så är det utbudet av andra resurser som dominerar. De digitala resurserna är en blandning av kommersiellt och professionellt producerat material som t.ex. strömmande media i form av film och video, och sådant som produceras av elever och lärare själva och allt däremellan. Det innebär att även om Internet är fullt av material som kan användas för lärande och undervisning så är det inte oproblematiskt att presentera detta innehåll på ett överskådligt och användbart sätt – det räcker inte med att Googla.

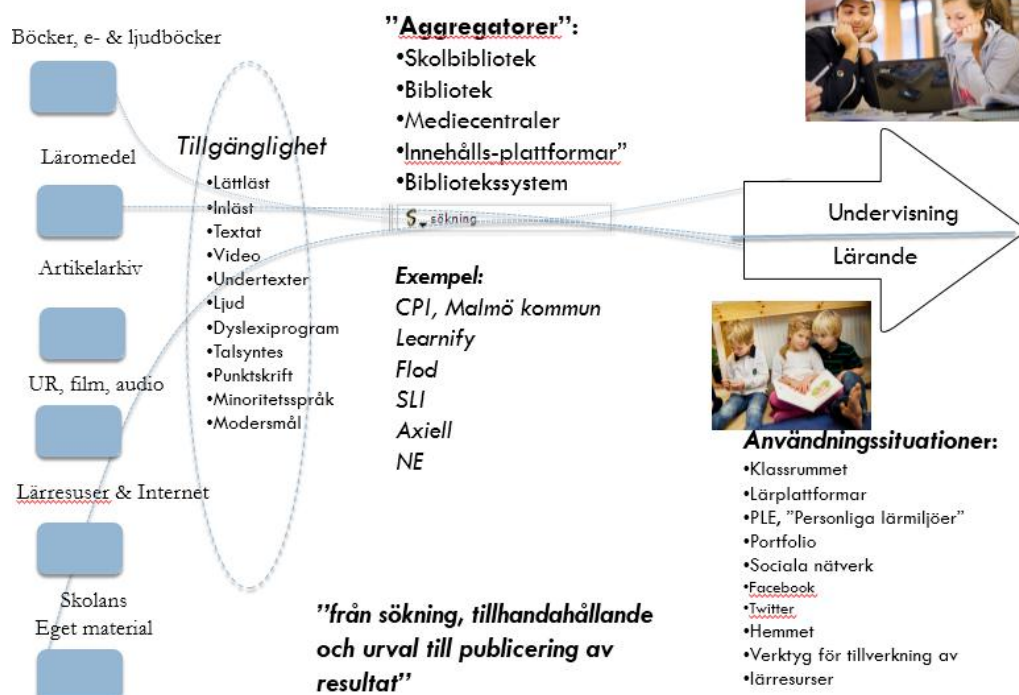
Skolbiblioteket behöver därför använda många olika metoder för att göra digitala resurser tillgängliga för användarna. Förutom att själv märka material och ställa krav på att inköpt material är märkt kan det t.ex. handla om att ge möjlighet till användare att ge omdömen, att utnyttja tekniker motsvarande de som e-handlare använder för att tipsa om vad andra har köpt och att hitta forum för erfarenhetsutbyte. Ett växande område är att ta hand om det material i form av dokument, film, ljud, presentationer som produceras av elever och pedagoger. Biblioteket behöver ge möjlighet att publicera och lagra sådant innehåll och märka upp det med enkel metadata.

Ett skolbiblioteks ansvar kan sammanfattas på följande sätt.

Ett Skolbibliotek:

- tar ansvar för alla typer av resurser
- tar ansvar för hela kedjan, från leverantör till användning
- använder den infrastruktur för metadata och Single Sign-on som finns och kontinuerligt utvecklas
- organiserar samsök av material
- förser lärare och elever med de bästa resurserna
- tar ansvar och märker upp elevers och lärares egna resurser, publicerar dem och gör dem sökbara
- skapar en innehållsekologi
- integrerar det fysiska rummet med det digitala
- ställer krav på leverantörer att använda standardiserade metadata och protokoll
- tar ansvar för att innehållet levereras enligt de tillgänglighetsstandarder som finns
- tänker interoperabelt
- samverkar nära med pedagoger, och leverantörer
- ansvarar för att användarna får tillgång till relevant teknik och verktyg för att hantera innehåll.
- gör detta själva, via en leverantör/aggregator eller via en kombination, men ger aldrig upp sitt ansvar och sin koordinerande roll.

Skolbiblioteket ansvarar för hela kedjan

B. Innehållet i undervisning och lärande: Nya sätt att använda innehåll

Innehåll/media i skolan kommer även fortsättningsvis att användas som det alltid har gjorts, men den digitala utvecklingen ger mycket stora fördelar i undervisning och lärande jämfört med pappersböcker och annat analogt material.

I Forskningsantologin "[Läsarnas marknad, marknadens läsare](#)" (SOU 2012:10) från Litteraturutredningen, för Pelle Snickars ett resonemang om den tillgänglighet som pappersboken ger. Han jämför den med den digitala boken och konstaterar att den senare erbjuder en helt annan öppenhet bl.a. genom att e-boken är en del av nätets alla resurser och att man genom länkar både kan relatera till boken och från boken och ut.

I digitala lästjänster kan lärare/elever utvidga användningen av texter och nya sätt att lära och undervisa kan uppstå. T.ex. kan samläsning av böcker ske, genom att lärare och elevers understrykningar och kommentarer till ett textavsnitt eller ett kapitel, delas och ses av alla elever i en klass. Lärare kan markera ett avsnitt i en bok och skriva en kommentar eller en instruktion om det. Därefter kan avsnittet och kommentaren märkas upp med en länk som därefter kopieras till ett mail, chatt, Facebook eller en lärplattform.

Användarna kommer att vilja kunna söka i ett innehåll, både med metadata och fritext, från tre olika håll:

1. Bibliotekets samsöksfunktion
2. leverantörens söktjänst eller
3. globala söktjänsterna som Google/Bing.

"Drag and drop"-funktionalitet kommer också efterfrågas så att framsökta innehållsobjekt kan dras och droppas till de digitala platser som koncentrerar sig på undervisning och lärande, d.v.s. lärplattformar.

C. Tillgänglighet för elever med funktionsnedsättning

Skolbiblioteket tar också ansvar för att material och specialmaterial finns för elever med olika former av funktionsnedsättning. Många elever kan inte på ett bra sätt ta del innehåll och de medier som används i skolan p.g.a. olika former av funktionsnedsättning. Biblioteket kommer få en mycket viktigare roll i att se till att det finns medier avpassade för speciella behov, och att tillhandahålla relevanta verktyg (t.ex. talsynteser, dyslexiprogram) så att medier kan användas av så många som möjligt. Så många elever som möjligt måste kunna få kvalitativt bra material utifrån sina förutsättningar. Detta är ett arbete som sker i samarbete med specialpedagoger och speciallärare.

Uppdraget att stimulera och inspirera till läsning är inte en fråga om att läsa tryckta böcker – det handlar om att på alla tänkbara sätt få tillgång till innehåll som utvecklar.

Hur tänker en leverantör - *en spaning*

När digitalt innehåll är på väg att få en viktig roll i skolan är viktigt att känna till hur utvecklingstendenserna för digitalt material ser ut och hur leverantörer kommer att tillgängliggöra sitt innehåll.

Innehållsleverantörer

Det innehåll som skolan använder kommer mer och mer att ligga i databaser och på databasgenererade webbplatser, någonstans i "datamolnen". Materialet behöver inte längre finnas på individuella datorer, vilket har många fördelar för alla parter. Innehållsproducenten vill kunna ha kontroll på materialet för att snabbt kunna uppdatera, lägga till och modifiera innehållet, men också för att göra piratkopiering svårare. Inhållet kan sedan tillgängliggöras med streamingteknik och partiella nedladdningar via API:er. Denna modell ger lätt stor tillgång till stora volymer samtidigt som det gör det möjligt att tillhandahålla mer specifikt material som inte är storsäljare – det som Chris Anderson kallar The Long Tail, stora mängder av digitalt material som inte kostar något att lagra och som totalt sett kan ge en betydande intäkt även om varje resurs i sig inte köps särskilt ofta. Leverantörerna slipper med molntjänster som de har kontroll över också klumpiga DRM-skydd.

Materialen blir successivt mer uppmärkt/taggat på avsnitts- och modulnivå med egna id:n (URI:er), med avseende på sin funktion i innehållsstrukturen. Detta innebär att innehållet inte är bundet till en viss layout och kan publiceras i de olika sammanhang, nivåer och inriktningar på de plattformar som önskas.

Även information om hur, när och vem som använder materialet kan lagras som administrativa metadata och användas för att bygga innehållstjänster, t.ex. att elever i klassen kan se varandras arbeten eller kommentarer till en bok eller en video.

Fler och fler användare upptäcker att det är en fördel att inte behöva äga, förvara och administrera innehållen på egna datorer eller servrar. Det viktiga är tillgången till materialet oavsett tid, rum eller den apparat som används. En förutsättning är de alltmer utbyggda och kraftfulla trådlösa nätverken som gör det lättare att både samarbeta kring ett material och att dela med sig av materialet via länkar. Det är bara undantagsvis som off-line tillgång behövs, tex. på resa och detta är något som leverantörerna kommer att behöva ta höjd för.

Affärsmodellerna tenderar mer och mer att bli abonnemang, där skolan betalar en avgift per användare och år. Användarna förväntar sig också att leverantörerna använder standardiserade Single Sign-on protokoll.

Tjänsteleverantörer / “Aggregatorer”

Innehållsleverantörer kan välja att antingen själva bygga tjänster kring sitt innehåll och ge innehållet ytterligare värde eller ge andra möjligheten att skapa sammanhang.

Ett exempel är UR, som gör sina program tillgängliga via “UR Access”, där kommunen, skolan, mediecentralen eller biblioteket kan ladda ner UR:s program och metadata.

Kommuner/skolor måste bygga sammanhanget kring programmen, skapa söksystem och även tillhandahålla en mediaspelare i vilken UR:s program spelas upp. Skolor anlitar därför mediecentraler, bibliotek och andra “aggregatorer” för att presentera UR:s program och göra dem tillgängliga och användbara för lärare och elever. Exempel på aggregatorer är Flod/Mediepoolen, CPI i Malmö, Learnify, Axiell, SLI m.fl.

Aggregatorerna skapar ett mervärde inte bara genom att samla, ordna och tillgängliggöra material, utan också genom att bygga olika tjänster med innehållen som grund.

Det kan handla om att bygga funktionalitet kring läsning av e- och ljudböcker eller kring video- och filmmaterial eller att skapa pedagogiska sammanhang och moduler i ämnesavsnitt eller kurser som består av material från många olika innehållskällor.

En antagande är att läromedelsförlagen mer och mer kommer att vilja bygga tjänster som integrerar deras ämnesinnehåll med färdiga upplägg och processer för kurser, lektioner.

De båda alternativen utesluter inte varandra, eftersom en leverantör alltid kan leverera via både API:er och aggregatorer eller via egna utvecklade tjänster.

Skolbibliotekets roll blir antingen att anlita en aggregator, och synkronisera den mot skolans övriga leverantörer av innehåll och mot skolans innehålls- och lärsystem, eller att själv agera aggregator och mellanhand.

Kan kommuner bygga det moderna biblioteket?

Skolverket definierar ett skolbibliotek som ”en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställts till elevernas och lärarnas förfogande med hjälp av kompetent personal”. Det finns en snarlik formulering i regeringens proposition till skollagen. Dessa formuleringar ger mycket starkt stöd för att bygga ett modernt skolbibliotek som har både en fysisk och digital dimension - ett fysiskt såväl som ett digitalt rum.

De flesta kommuner och friskolor har inte resurser för att själva bygga både ett fysiskt och digitalt bibliotek som uppfyller skollagens krav.

Glesbygdskommuner är särskilt utsatta genom att det inte är möjligt att bygga rum med stor tillgång till böcker och kompetens i små skolor, samtidigt som det digitala biblioteket, som skulle kunna fylla kraven, kräver en betydande teknisk utveckling. För att den digitala dimensionen inte ska förenklas till en dator med sökmöjlighet.

Det faller därför på offentliga institutioner som Skolverket, KB och SKL m.fl. att ta ordentliga initiativ för att ta fram gemensamma infrastrukturella funktioner.

Några konkreta punkter just nu är:

- Strategi för implementering av hur ett modernt skolbibliotek fungerar.
- Kompetensutveckling av skolbibliotekarier.
- SSO-funktionalitet (Single Sign-On), d.v.s. en gemensam standard för inloggning i en skolplattform och till alla andra system elever och lärare har tillgång till.
- Utveckling av metadatastrukturer för lärande och undervisning.
- Utveckling/specificering av samsöksfunktioner.
- Metadatamärkning av styrdokumentet och garanterad tillgång till dessa.
- Funktionalitet för hantering av lärresurser, böcker och andra medier, t.ex “Mitt bibliotek”.

Metadata, SSO, SIS etc.

Ett mycket intressant och potentiellt viktigt infrastrukturellt arbete pågår inom SIS (Svenska standardiseringsinstitutet), för att märka och hantera lärresurser. I dagsläget är det ett trettiotal kommuner, leverantörer och läromedelsförlag som deltar i att ta fram standarder och protokoll för paketering/distribution, metadata, tillgänglighet, tesaurus, skolfederation – Single sign-on.

Det personliga biblioteket

Det naturliga flödet av ett biblioteks resurser är att de hämtas från källor utanför skolan – förlag, läromedelsproducenter och andra utgivare, från webbplatser och digitala bibliotek – och sedan görs tillgängliga för pedagoger och elever. Hur detta går till, vilka källor som används och på vilket sätt de presenteras för användarna är processer som dels existerar idag (men kan behöva förändras), dels behöver skapas för att utnyttja hela utbudet av lärresurser. Detta är ett viktigt område som kräver en del arbete, men det ligger i linje med den befintliga verksamheten.

Den omvända processen – är publicera resurser som skapats i skolan och göra dem tillgängliga för andra – är intressant att fundera över. I olika sammanhang diskuteras möjligheterna att kunna dela material och erfarenheter. Försök har gjorts att lägga ut PIM-arbeten, presentationer och andra resurser. Det enda riktigt lyckade exemplet idag är Lektion.se.

Genom att göra delning av egna resurser till en del av bibliotekets funktion kan skolan dra nytta av skolbibliotekariens kompetens kring information och struktur. Pedagogers och elevers arbete kan därmed spridas till andra, både inom skolan och utanför. Att kunna erbjuda elever arbeten som andra elever har gjort, som inspiration eller som utgångspunkt för utveckling och förädling kan vara lika intressant som att hitta resurser från andra källor. För att det ska vara möjligt att både publicera på ett enkelt sätt och hitta sådant som passar behövs en bra struktur, bra beskrivningar och en märkning med metadata som underlättar sökning och urval.

En viktig hjälp skulle då vara att det finns ett ställe och en funktionalitet där eleven/läraren kan lagra det innehåll som är viktigt och relevant av olika skäl. En funktionalitet som hjälper elev/lärare att strukturera och flexibelt organisera innehållet efter egna behov, de krav styrdokumentet ställer och andra intressen.

Denna funktion skulle också fungera i syfte att beskriva och dela med sig av innehåll och resurser. En funktion eller verktyg som denna skulle kunna kallas ”Mitt bibliotek”.

Digitala bibliotek för glesbygdsskolor

I glesbygdsskolor är fördelarna med ett digitalt bibliotek uppenbara. Eftersom varje glesbygdsskola knappast kan ha tillgång till fysiska rum med många böcker skulle ett digitalt bibliotek vara en stor förbättring som i kombination med uppkopplade bibliotekarier via chatt, forum och webbmöten skulle kunna utgöra en klar förbättring till dagsläget.

För att kunna upprätthålla kvalitet i mindre skolor är det nödvändigt med regionala samarbeten. Skoldatatek och mediecentraler är exempel på resurser som behöver förstärkas och utvecklas.

Vad kostar ett digitalt skolbibliotek?

Kommer skolor och kommuner att ha råd med det nu, när eleverna också måste ha tillgång till ett fysiskt bibliotek?

Ökade kostnader kan motiveras på olika sätt. Ett sätt är att säga, att även om det kommer att kosta, så är det värt det. Resultatet d.v.s. i det här fallet elevernas lärande, kommer att förbättras så de ökade kostnaderna kommer att vara väl motiverade.

Vi kan få mycket välfungerande skolbibliotek, både fysiska och digitala som förbättrar elevernas lärande, utan att det ökar kostnaderna alltför mycket. Om varje skola, kommun eller friskola ska skapa sitt eget digitala bibliotek blir det oacceptabelt dyrt, men det finns ingen anledning att alla ska hitta på sin egen lösning.

Digital teknik gör att information lagras och spridas till en mycket låg kostnad. En av nyckelfrågorna är därför samarbete, inte bara mellan skolor, skolbibliotek och kommuner, utan också på nationell nivå. Med dagens digitala teknik kan man få både gemensamma lösningar men också individuella anpassningar. En bra lösning gör att även lokala krav och varianter kan vara en del av det lokala biblioteket.

När UR (Sveriges utbildningsradio) för tio år sedan ville få ut sina program i landets skolor gick det till så här: Programmen sändes via analog broadcast (förhållandevis dyrt) på förmiddagar. Sändningarna spelades in av landets AV-centraler som kopierade programmen och transporterade ut dem till skolorna. När de hade tittats och lyssnats på, returnerades de och lagrades på AV-Centralen. Idag kan programmen nås direkt från UR:s server eller via plattformar som Flod eller NE som dessutom innehåller mycket annat material, till en betydligt lägre kostnad än tidigare.

Ett annat exempel är det som händer med e-böckerna på biblioteken och hos e-bokhandlarna. De plattformar som levererar e-böcker är inte särskilt personalintensiva. Plattformarna tickar och går och behöver naturligtvis underhållas och utvecklas. Men poängen är att böcker kan distribueras på ett helt nytt och mycket billigare sätt.

Det som tidigare krävde stora investeringar både i form av utrustning och personal kan numera göras med hjälp av ettor och nollor. De här exemplen gör att det finns all anledning att tro att det genom samarbete går att skapa bra förutsättningar för digitala skolbibliotek som inte behöver bli dyra.

Kompetensen

Den digitala utvecklingen medför att grundvalarna för hur skolbiblioteken arbetar radikalt håller på att förändras. Tekniken upphäver de traditionella gränserna för bibliotekets verksamhet i och med att alla medietyper kan användas oavsett tid och plats. Därför måste skolbiblioteket börja ta ansvar för allt innehåll som införskaffas eller produceras av skolan och se till att det fungerar i alla de "rum" och miljöer där lärande bedrivs. Detta medför att det invanda sättet att se på skolbibliotekskompetensen till stor del måste förändras, eller snarare utökas med andra kompetenser.

Skolbiblioteket som ett antal tjänster

Det kan vara fruktbart att se och beskriva biblioteket som ett antal tjänster där de olika kompetenserna behövs i olika omfattning. Genom att beskriva biblioteket som ett antal tjänster blir verksamheten överskådlig och hanterbar, både ur planerings- och utförandesynvinkel samt även för eventuell upphandling.

Fördelarna med detta synsätt är att det inte binder skolbiblioteket vare sig till en plats "rummet eller till en kompetens "bibliotekarien". Skolbiblioteket finns där kompetens och resurser blir synliga och samverkar med elever och pedagoger i ett antal tjänster:

1. Det fysiska rummet

Trots den digitala utvecklingen kommer det fysiska rummet att vara en viktig beståndsdel av ett skolbibliotek, både som en samlingspunkt där alla medier finns och en plats enskilda studier och möten. På många håll kommer folkbibliotek ha en nyckelroll för att tillgodose detta.

2. Det digitala biblioteket

Skolans digitala rum är under uppbyggnad. Biblioteket kan bidra till detta genom att ta ansvar för "innehållsdelen" och bygga det "digitala biblioteket" där målet är att ge elever tillgång till digitala lärresurser av alla de slag. Biblioteken och innehåll/media utgör en viktig del av skolans IT-användning

3. Informationskompetens

Informationskompetens är den kunskap och de färdigheter som handlar om hur information hittas och värderas utifrån ett källkritiskt perspektiv. Detta område blir allt viktigare i ett samhälle som alltmer byggs av kunskap och information.

4. Språkutveckling

Skolbiblioteket arbetar sedan länge med elevers språkutveckling genom olika former av lässtimulans. Att kunna läsa och skriva är en nyckelkompetens i dagens informationsintensiva samhälle. Biblioteken arbetar med en rad aktiviteter både individuellt och i grupp, för privat läsning och sådant som direkt har att göra med måluppfyllelsen i skolan. Biblioteken kan också ha en aktiv roll organisera olika former av events som författarbesök eller utställningar.

5. Innehåll/Media

En av skolbibliotekets huvuduppgifter har varit samla, ordna och tillgängliggöra böcker och andra medier. Den digitala utvecklingen medför att grundvalarna för hur detta går till radikalt ändras. Från och med nu går det inte strikt att göra någon skillnad på olika innehåll. Det mesta kan finnas tillgängligt hela tiden på alla plattformar och i alla rum, både de fysiska och de digitala. Skolbiblioteket måste ta ett övergripande ansvar för allt innehåll som används i skolan.

6. Tillgänglighet

Många elever kan inte på ett bra sätt ta del innehåll och de medier som används i skolan p.g.a. olika former av funktionsnedsättning. Biblioteket kommer få en mycket viktigare roll i att se till att det finns medier avpassade för speciella behov, och att tillhanda hålla relevanta verktyg (t.ex. talsynteser, dyslexiprogram) så att medier kan användas av så många som möjligt. Så många elever som möjligt måste kunna få kvalitativt bra material utifrån sina förutsättningar.

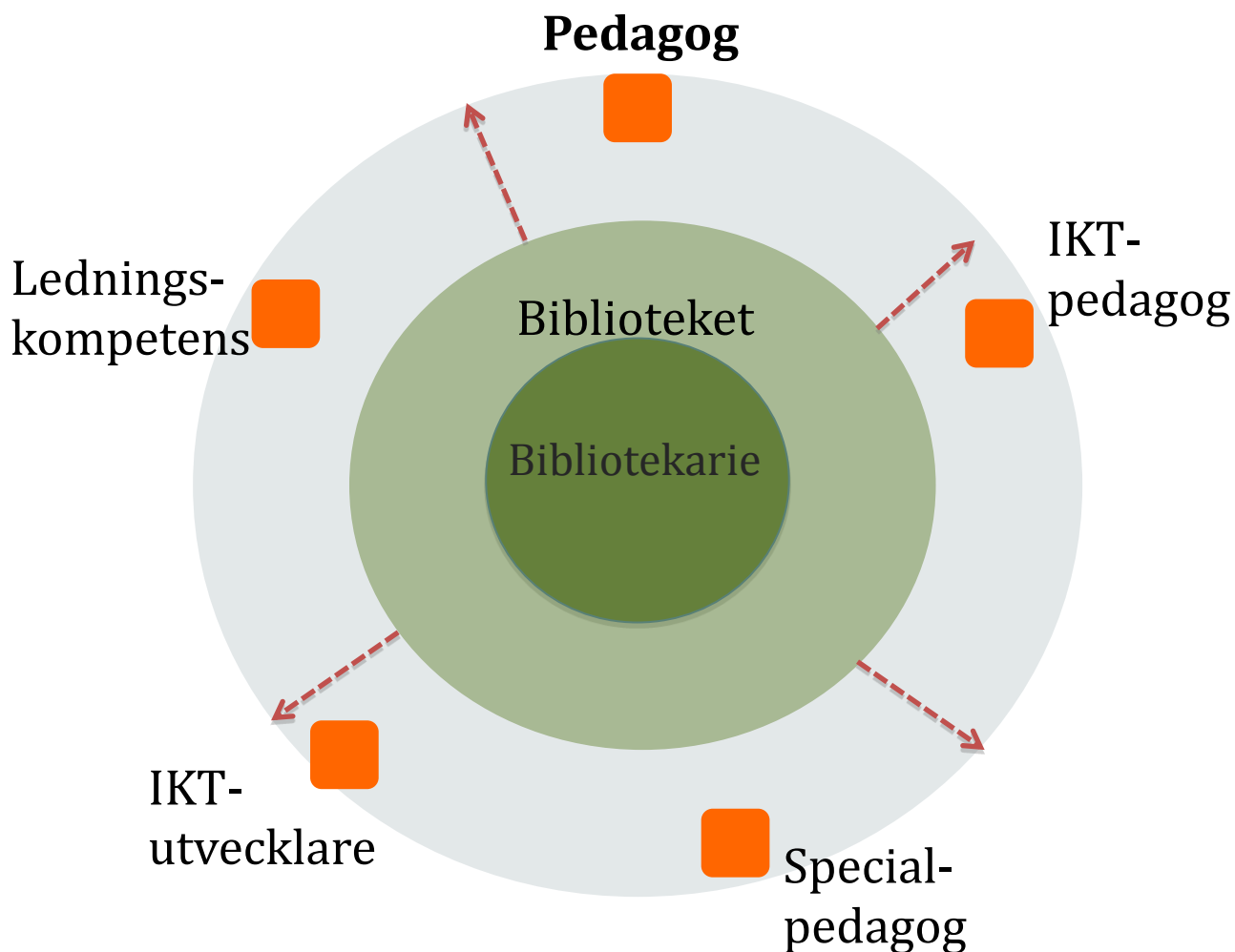
Yrkeskompetenser

Det traditionella skolbiblioteket har skötts av bibliotekarier och lärarbibliotekarier med en bas i fysiska medier, kompetens inom informationssökning/källkritik och språkutvecklande aktiviteter. Detta uppdrag består men det kommer att vidgas mot flera håll: Elever och lärares dagliga arbete, innehållsleverantör, det digitala biblioteket, aggregatorer, lärplattformar, tillgänglighetsfrågor etc.

Detta gör att skolbiblioteket måste innehålla fler kompetenser som måste börja arbeta i team. Om det tidigare har varit bibliotekarien som måste bibliotekariekompetensen kompletteras med annan kompetens. Kompetensen i dessa team består av:

- Skolbibliotekarie
- Pedagog
- Specialpedagog,
- IKT-pedagog
- IT-utvecklare
- Ledningskompetens

Det utvidgade skolbiblioteket

Skolbibliotekarien

Den kompetens som en skolbibliotekarie behöver besitta är både bred och mångfacetterad. I större skolor kan heltidsanställda bibliotekarier fylla många olika behov, i mindre skolor är de en bristvara. Trots att skollagen inte uttryckligen berör bibliotekariens roll och arbetsuppgifter utan riktar in sig på pedagogen och eleven är det viktigt att kort beröra vad det är för kompetens som behöver kopplas till ett modernt skolbibliotek. Beroende på skolans möjligheter kan dessa kompetenser behöva fördelas på flera personer och i vissa fall kunna skötas på distans via webben. Att ge en exakt definition av skolbibliotekariens kompetens är inte möjlig, bilden och beskrivningen skiljer sig åt beroende på vem man pratar med och hur den personen uppfattar skolbibliotekets roll.

När Umeå universitet beskriver utbildningen Biblioteks- och informationsvetenskap 90 hp så ser det ut så här:

Om programmet

På första terminen får du en introduktion i ämnet biblioteks- och informationsvetenskap. Därefter studerar du hur informationsförmedlingen vuxit fram och fungerar inom kultur, utbildning, vetenskap och teknik. Andra terminen inleds med informationsteknik för kunskapsorganisation och informationssökning. Vidare studerar du principer och metoder för att organisera, söka och förmedla information och du får även möjlighet att praktiskt arbeta med referensarbete på ett bibliotek. Den tredje terminen studerar du analys och utvärdering av informationstjänster. Teorier och metoder för utvärdering behandlas inledningsvis och följs sedan upp med ett självständigt examensarbete.

Det här kan du jobba med

Efter utbildningen kan du exempelvis arbeta som bibliotekarie på kommunbibliotek, skolbibliotek eller forskningsbibliotek. Du kan arbeta som barnbibliotekarie eller kanske som skolbibliotekarie där du arbetar tillsammans med lärare och elever. Du kanske sitter med i skolans ledningsgrupp och har chefsansvar på biblioteket. Du kan också arbeta med information inom företag, myndigheter och organisationer. Arbetet kan också vara inriktat på vägledning vid användandet av olika sökverktyg och utbildning i informationssökning.”

Med den beskrivningen finns det inget som särskiljer skolbibliotekarien från ett antal andra arbeten.

På Skolbibliotek.se finns följande lista över kurser:
<http://www.skolbibliotek.se/kurser.htm>

Högskolekurser 2012

Skolbibliotek I, 15 hp, Högskolan i Malmö

Kursen syftar till att kursdeltagarna skaffar sig teoretisk och praktisk kompetens att driva och utveckla skolbibliotekets pedagogiska och biblioteksmässiga uppgifter. Kursen behandlar teorier om lärande och skolutveckling i anknytning till lärmiljön i skolbiblioteket.

Informationssökning och lärande problematiseras liksom begreppet informationskompetens. Skolbibliotekariens uppgift som pedagogisk handledare och lärare i informationssökning och informationsvärdering behandlas också. Vidare belyses skolbibliotekariens arbete med mediasamlingarna, de pedagogiska såväl som de administrativa. Skolbiblioteket som kulturskapande lärmiljö betonas.

Skolbibliotek, IKT och medier 7,5 hp

Skolbibliotek, informationssökning och lärande, 7,5 hp

Ovanstående fristående kurser ingår i Högskolan i Borås Skolbibliotekspaket.

Bibliotek i nätverkssamhället, Lunds universitet, 15 hp

Informationskompetens och lärande, grundkurs, 15 hp, Linköpings universitet

Kursen syftar till att de studerande skall förvärva kunskap om informationskompetens som grund för självstyrt livslångt lärande, kunskap om tillgängliga informationsresurser för resursbaserat lärande samt insikter om pedagogiska perspektiv och metoder som främjar utveckling av informationskompetens.

Övriga kurser som kan vara intressanta för skolbibliotekarier:

Bibliotekshögskolans fristående kurser

Cebit -Centrum för biblioteks- och IT-pedagogik, Linköpings Universitet har poänggivande kurser bland annat informationskompetens.

IT-pedagogernas kurser för bibliotekarier och biblioteksassistenter. Det är endagskurser om sökteknik och källkritik som till exempel kursen. Lär dig söka professionellt på Internet.

PIM - Praktisk IT- och mediekompetens

Om din kommun inte har slutit avtal med PIM kan du ändå gå kursen på egen hand genom att följa de olika handledningarna som ligger gratis tillgängliga på webbplatsen. PIM är ett slags datorkörkort som innehåller olika komponenter på olika nivåer: lär dig allt från Utforskaren och Office-paketet till att spela in ljud och bild på datorn.

Att informationsvetenskap är en central kompetens framgår tydligt, men vad som i övrigt kan ingå varierar. Kompetenser kopplade till den digitala utvecklingen (utöver informationssökning) är inte särskilt framlyfta, t.ex. sociala medier, digitala läromedel och andra resurser. Det kan finnas skäl att på ett tydligare sätt definiera vilka kompetenser pedagoger och elever kan förvänta sig av ett modernt skolbibliotek och också fundera på hur de kan tillfredsställas.

Ett ambitiöst initiativ kommer från American Association of School Librarians (även om de också betonar informationskompetensen). De definierar målen med skolbibliotekariens arbete enligt följande:

- To ensure that students and staff are effective users of ideas and information
- To empower students to be critical thinkers, enthusiastic readers, skillful researchers, and
- ethical users of information
- To instill a love of learning in all students and ensure equitable access to information
- To collaborate with classroom teachers and specialists to design and implement lessons and units of instruction, and assess student learning and instructional effectiveness
- To provide the leadership and expertise necessary to ensure that the school library program
- (SLP) is aligned with the mission, goals, and objectives of the school and the school district, and is an integral component of the learning/instructional program

Verksamhetsutveckling

Utmaningen ligger nu i att utveckla existerande verksamheter mot ett modernt vidgat skolbibliotek byggt på de kompetensteam som skissats ovan.

Det är inte en lätt process, men ett väl fungerande modernt skolbibliotek kommer i sig att generera många nya fördelar. Det är först när elever och lärare får tillgång till bra digitalt material som de flexibelt kan hantera efter sina egna förutsättningar, som IT verkligen på allvar kan bli användbart i skolan. Det är också via det digitala innehållet som ungdomar kan få syn på det analoga.

En fråga av yttersta vikt från ett ledningsperspektiv att fundera på och analysera är:

- Var i våra existerande verksamheter som verkar inom biblioteks/innehållsområdet finns det kraft, vilja och kunskaper att skapa det nya skolbiblioteket? Var finns Kraftcentrum?

Det är inte bara biblioteken som verkar inom området innehåll/media. På många håll i landet finns det mediecentraler/pedagogiska centraler som arbetar med innehåll och funktionaliteter utifrån andra perspektiv än de biblioteken brukar ha. Distributionsbibliotek, temalådor, laborativt material och kompensatoriska hjälpmedel är några exempel. Mediecentralerna ingår ofta som en del av den service som regionförbund ger sina medlemmar. Det finns också andra aktörer s.k. "aggregatorer" som arbetar med att ställa samman olika innehåll och leverera dem till skolor. Exempel är Flod/Mediepoolen, Learnify NE och Axiell.

Dessa aktörer är nödvändiga att samarbeta med när verksamheterna utvecklas och kan med fördel integreras som en del av helhetslösningen "det moderna skolbiblioteket".

Pedagogiken

Skolbiblioteket ges i skollagen en tydlig roll i det pedagogiska arbetet. Det innebär dels att biblioteksverksamheten i sig är en pedagogisk verksamhet med arbetet kring läsning och språkutveckling, dels att biblioteket är en integrerad del av skolans övriga arbete. Redan idag arbetar skolbibliotekarier tillsammans med pedagoger i skolans planering och ingår i arbetslagens ordinarie arbete.

Skolbiblioteket som pedagogisk verksamhet

Exemplen på hur ett skolbibliotek kan arbeta framgångsrikt med egen pedagogisk verksamhet är många och väl beskrivna i bloggar, artiklar och böcker. Det kan handla om bokprat med elevgrupper, biblioteksråd eller andra grupper av elever som läser böcker, diskuterar dem tillsammans med skolbibliotekarien och sedan recenserar och berättar för sina kamrater, och lästips publicerade på bloggar eller andra webbplatser. Listan kan göras lång och även inkludera inspiration till läsning via talböcker, uppläsning och andra sätt att ta till sig texter. Detta är en verksamhet som är värd att ta vara på och utveckla på olika sätt, men den behöver också ta steget fullt ut till det digitala biblioteket. Att använda interaktiva tavlor, webbplatser, bloggar och andra kanaler på nätet på ett integrerat sätt innebär mer än att använda dem för publicering. Det moderna skolbiblioteket använder både de bästa traditionella arbetsformerna tillsammans med all tillgänglig teknik i det viktiga pedagogiska arbetet med språkutveckling. Det digitala rummet kan inte begränsas till en dator med sökmöjlighet, det speglar det fysiska rummets alla olika verksamheter och tillför ett antal nya dimensioner.

Skolbiblioteket som pedagogisk resurs

Utöver det egna arbetet är skolbiblioteket en självklar del i skolans vanliga arbete. Det räcker inte med informationsmöten eller inslag vid större samlingar utan det krävs en löpande kontakt och delaktighet i planering och uppföljning. Skolbiblioteket måste definitivt flyttas ut ur rummet och ta plats i skolarbetet. I detta ligger flera utmaningar, dels för biblioteket som resurs, dels för skolbibliotekarien men inte minst för pedagogerna.

- För att biblioteket ska kunna fungera som en pedagogisk resurs i samtliga ämnen och åldrar krävs ett stort engagemang från pedagogerna. Det handlar om inköp, urval, presentation och skolans prioriterade arbetsområden men också om individuella behov, tillgänglighet och möjlighet att använda resurserna.

- På skolbibliotekarien ställs krav att känna till kursplaner och mål, kunna följa den pedagogiska planeringen under året och ha möjlighet att möta olika elever utifrån de unika behoven. Användning av kompensatoriska hjälpmedel för att ge alla elever en bra möjlighet att tillänga sig texter är något som ingår i bibliotekets roll. För att skolbiblioteket ska kunna vara en resurs i det dagliga arbetet krävs också kontinuitet i mötet med pedagoger och delaktighet i den pedagogiska planeringen. Beroende på skolans organisation och storlek kan detta se olika ut, men det är en viktig uppgift för skolledare att se till att få till en bra samverkan.
- Utmaningen för pedagoger är att aktivt samarbeta med skolbiblioteket kring planeringen. Det är pedagogerna som enligt skollagen är ansvariga för att skolbiblioteket används som en pedagogisk resurs, det är alltså pedagogerna som måste se till att den gemensamma planeringen kommer till stånd. Det innebär att en något annorlunda kompetens ska tas in i arbetet, vilket ibland kan upplevas som besvärligt. Skolbiblioteket är inte en sidoverksamhet som hanteras av någon annan, den är en del av skolans kärnverksamhet.
- Skolledaren har ett särskilt uppdrag när det gäller att synliggöra och integrera skolbiblioteket i det dagliga arbetet. Det handlar dels om organisation, dels om planering och naturligtvis om tid och resurser, men viktigast är betoningen av skolbiblioteket som en naturlig del av skolverksamheten.

Räcker det inte med att Googla?

Det typiska digitala upplägget är att skolbiblioteket har en webb eller en rad webbsidor under skolans domän. Här finns nästan alltid bra information om bibliotekets verksamhet. Men när man kommer till sök-funktionen och hur de olika resurserna ska hittas blir det mer problematiskt. Söket är oftast primärt den sökfunktion som kommunens folkbibliotek står för. Här hittas primärt pappersböcker men också annan media som folkbibliotek generellt erbjuder e-böcker, musik, en del film.

När det handlar om de databaser som är mer specialiserade på undervisning och lärande, så hittas dessa genom separat beskrivna länkar, lite längre ner på webbsidan, efter sökfunktionen. Dessa databaser som biblioteket ofta betalar för är t.ex. NE, Alex-författarlexikon, Presstext, Landguiden, Länkskafferiet.

Läromedel finns ibland, ibland inte, med många olika lokala variationer. Digitala lärresurser finns möjligen tillgänga via länkar till webbsidor som Länkskafferiet.

Detta är säkert ett bra steg framåt jämfört med 10 år sedan, men det räcker inte i en modern 1:1-skola. Det digitala biblioteket måste bli ett mycket starkare komplement till Google när det handlar om lärande i skolan.

Ett bra digitalt skolbibliotek hanterar resurser som är relevanta för elever lärande och lärares undervisning. Det rör sig om resurser från en rad områden, både digitala och fysiska; Pappers- och e-böcker, film & video, ljud, animationer, spel, läromedel, webbsidor, aktiviteter etc.

Dessa resurser kan göras tillgängliga på flera sätt, men ett viktigt sätt är ett

gemensamt söksystem som gör att man kan hitta dem utifrån ett sökfönster. Det ska inte spela någon roll om skolan betalar för dem eller om de är fritt tillgängliga. Ett av de primära målen är att lätt tillgängliggöra de bästa resurserna för varje given situation.

Skolbiblioteket samlar, ordnar och tillgängliggör alla dessa resurser genom att biblioteket blir ett eget innehållsnätverk. Detta nätverk samlar både externa resurser, betal- eller fria, i kombination med lärare och elevers kommentarer och input och deras egna producerade saker som har tillräckligt god kvalitet.

Det är inget självändamål att slå Google. Men vad gäller resurser för lärande, tror jag att det går att bygga nätverk och sökfunktioner som är mer relevanta och bättre än det Google ger.

Fack- och skönlitteratur

I den senaste PISA-undersökningen, PISA 2009, framkom att norska elevers läsförståelse inte förändrats nämnvärt medan svenska elevers läsförståelse har försämrats avsevärt under en tio-års period. Försämringen gäller såväl låg- som högpresterande elever, men det är de allra svagaste som tappat mest. I Norge däremot har antalet svaga läsare minskat. Var femte svensk elev når idag inte upp till en nivå i läsning som är nödvändig för att kunna tillgodogöra sig annan kunskap.

I en jämförande litteraturöversikt har Monica Reichenberg, professor vid Institutionen för språkstudier, Umeå universitet, jämfört norsk och svensk läsforskning mot bakgrund av resultaten i PISA 2009 .

Studier har visat att såväl svaga som goda läsare gynnas av strukturerad undervisning. Forskningen har också uppmärksammat vikten av att utmana eleverna och att lärande i grupp är gynnsamt

Resultaten är nedslående när det gäller svensk undervisning i läsförståelse. Fri och ostrukturerad upplevelseläsning av bänkböcker och recensionskrivande är vanliga. Ofta förs inga längre samtal kring gemensamt läst skönlitteratur. Eleverna läsning av skönlitterära böcker diskuterades aldrig i klassrummet. Undervisningen är med andra ord starkt individualiserad och ett stort ansvar läggs på eleverna själva. Resultaten är lika nedslående inom de samhällsorienterande och naturorienterande ämnena med fokus på att reproducera kunskap. Inte mycket görs för att eleverna ska få en djupare förståelse av kemitexterna.

Jämfört med Norge arbetar man i Sverige sällan med läsmotivation, läsförståelse och lässtrategier. Faktatexter är en viktig del i Norges strategiska arbete som exempelvis att samtala kring uppgifter i anslutning till lärobokstexterna och vad det innebär att skriva med egna ord.

Eleverna möter mängder av nya ämnesspecifika ord. I ämnen som matematik, SO eller NO finns också sammansatta ord, metaforer och en hög grad av abstraktion. Men det är inte bara orden utan också själva skriftspråket, syntaxen och all implicit information som gör att läroböckerna har ett krävande språk som förutsätter att eleverna får hjälp med att läsa och välja texter.

Vi förväntas ta del av och sätta oss in i en mängd samhällsinformation dels i pappersform dels på Internet, texter som inte alltid har en hög grad av tillgänglighet. Genom IT finns idag mängder av informationskällor att välja bland. Detta ställer stora krav på elevers förmåga att kritiskt välja och granska

texter som de kommer i kontakt med inte bara i skolan utan också på fritiden.

Skolbiblioteket har en viktig roll i att dels ge stöd till pedagoger att arbeta med läsförståelse och lässtrategier, dels ge stöd till arbetet med individualiserade faktatexter men inte minst följa forskningen och vara en samtalspart när det gäller att utveckla arbetet med läsning utifrån nya rön.

Det är uppenbart att faktatexter är ett viktigare inslag i läsning än vad som ofta är fallet. Skolbibliotekets roll när det gäller läromedel - fysiska och digitala - är alltså inte bara som materialrum utan också som stöd till pedagoger och elever vid val av texter och innehåll.

Elevperspektiv

Skolbiblioteket ur ett elevperspektiv innebär att kunna få fatt i resurser av många olika slag när de behövs, på det sätt och på den plats som passar bäst. Det startar med en sökning, antingen via det digitala biblioteket eller genom att fråga en pedagog/bibliotekarie. Oavsett vilket ska träffarna och förslagen gälla alla typer av resurser – digitala såväl som analoga, film såväl som böcker, läromedel såväl som allmän information. Det är tillfället och platsen som styr på vilket sätt frågan ställs, men resultatet ska inte vara situationsberoende.

Frågan ställs:

- till en person direkt eller i ett forum/chatt
- i ett sökfönster med en samsöksfunktion
- i en biblioteksapp

Svaren visas:

- som en länklista till digitala resurser
- som tillgängliga böcker eller tidskrifter att låna
- som film, ljud och bild tillgängliga direkt eller via olika media
- som resurser att beställa från andra platser
- som en kommentar/tips från en pedagog/bibliotekarie om bra material
- med en möjlighet att se vad andra har sökt efter/hittat
- med en möjlighet att fråga en pedagog/bibliotekarie

Resurserna:

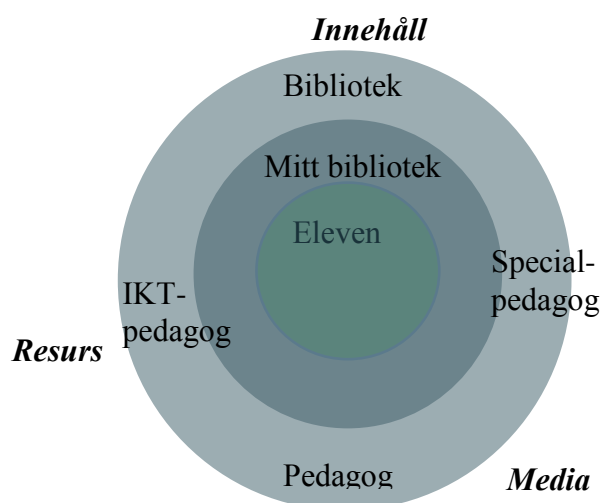
- kan bokas oavsett var de befinner sig
- som används bygger upp elevens profil
- kan bedömas och betygssättas (ranking)
- kan i vissa fall utvecklas av användaren
- används individuellt

Arbetsprocessen:

- kan följas av pedagogen
- kan kompletteras med nya sökningar och nya resurser
- kan kompletteras med samtal med pedagoger/bibliotekarier
- äger rum på många olika platser

Resultatet:

- kan publiceras av biblioteket och bli tillgängligt för andra
- blir en del av elevens profil
- ligger till grund för bedömning och individuell planering
- ligger till grund för ett förbättrat sökresultat nästa gång

Nyttan med ett modernt skolbibliotek

Biblioteket kan användas på många olika sätt av olika grupper. För att sätta in skolbiblioteket i det pedagogiska sammanhang som skollagen anger, skissar vi på nyttan för elever, lärare och skolledning.

Eleven

Som elev får jag tillgång till både skönlitteratur, facklitteratur och andra resurser för mitt lärande på det sätt och med den utrustning som passar bäst – som tryckt media, uppläst med talsyntes, som e-böcker, förstorat, med förklarande länkar – i bokform, på dator, surfplatta, telefon eller musikspelare.

Jag får också ett individuellt avpassat stöd, utmanande men inte oöverstigligt. Genom att det jag gör finns i min profil kan både jag själv och andra följa min utveckling.

Med bibliotekarie på plats och på nätet kan jag alltid fråga och få hjälp att hitta det jag behöver.

Genom att skolbibliotekarien arbetar tillsammans med mina lärare i planeringen vet de vad vi arbetar med och kan beställa och förbereda material.

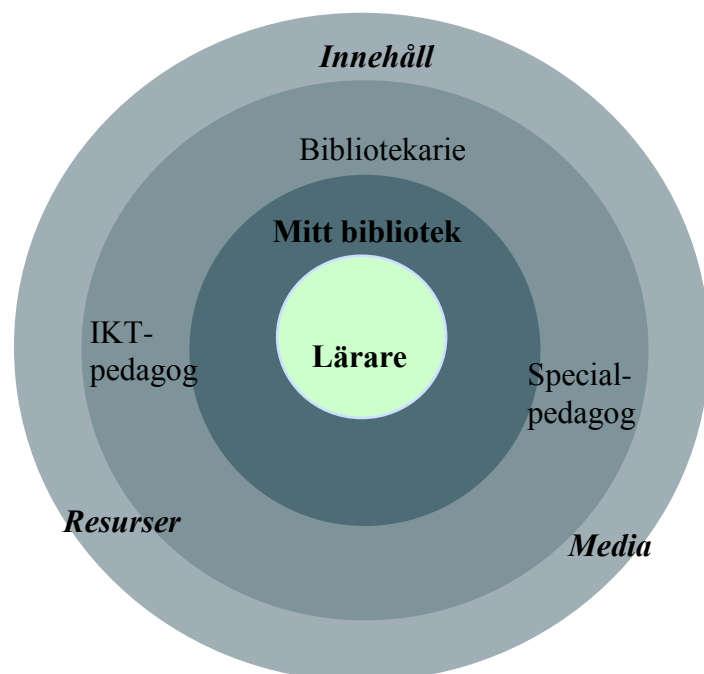
Det är lätt att få tag i både böcker och andra resurser även om de inte finns på skolan, och det är lätt att hitta något att läsa i skolan och det finns tysta rum där jag kan läsa och arbeta.

Pedagogen

Utöver det som finns i skolbiblioteket har jag tillgång till material på andra skolor och bibliotek. Jag kan lätt beställa det som behövs.

Jag har också tillgång till digitala resurser på nätet och kan individualisera elevernas arbete. Med hjälp av elevens profil är det lättare att följa utvecklingen.

Genom att information om allt material finns samlat på en plats (i vår

lärplattform) är det enklare att både hitta och planera. En sökning ger träffar i både tryckta böcker, filmer, digitala resurser och e-böcker.

Genom att planera tillsammans med skolbibliotekarien skapar vi sammanhang och underlättar vi för eleverna.

Den virtuella bibliotekarien gör att jag alltid kan fråga om hjälp och via skolbibliotekets webbplats får jag tips och råd av andra.

Skolledaren

Med det moderna skolbiblioteket har jag bättre överblick över vilka resurser som vi har tillgång till och använder, oavsett om de är fysiska eller digitala. Det är också enklare att se till att både IUP och åtgärdsprogram innehåller det stöd i form av olika resurser som behövs.

Det går också att följa elevernas läs- och skrivutveckling.

Med digitala resurser och andra funktioner på webben har den tidigare fysiska begränsningen försvunnit. Eleverna och pedagogerna har nu hög tillgång till resurser i form av material och kompetens på ett modernt sätt.

Ett modernt skolbibliotek i punkter

Ett skolbibliotek som på allvar uppfyller både skolans och skollagens krav är en integrerad del av skolan.

Skolbiblioteket som rum finns i två dimensioner – det fysiska och det digitala, både lika viktiga.

Skolbibliotekets uppdrag som inspiration till läsning omfattar alla tänkbara typer av innehåll - text, ljud och film – tillgängligt på alla tänkbara sätt – tryckta böcker, e-böcker, ljudfiler, strömmande media, talsyntes, punktskriftsläsare etc.

Skolbibliotekets uppdrag för elevers språkutveckling omfattar en mängd olika arbetsmetoder, många av dessa behöver utvecklas för att förnya den traditionella biblioteksverksamheten, men de kan samtidigt enkelt överföras till det digitala skolbiblioteket och då dessutom kompletteras med nya kommunikationsmöjligheter. Detta kräver ett utbyggt erfarenhetsutbyte och möjlighet till kompetensutveckling.

Skolbibliotekets uppdrag som stöd till skolarbetet i olika ämnen förutsätter tillgång till många olika lärresurser tillgängliga på olika sätt – en samlad sökfunktion gör det möjligt att hitta resurser oberoende av plats och format.

Skolbiblioteket har en allt viktigare uppgift när det gäller informationskompetens – att kunna navigera i dagens informationstäta samhälle kräver goda verktyg och strategier.

Skolbibliotekets uppdrag att vara en del av skolans verksamhet förutsätter ett nära samarbete med pedagoger och skollledning i det dagliga arbetet. Det förutsätter också att det fysiska rummet inte begränsar biblioteket till en viss plats och vissa tider – tillgänglighet kräver närvaro och öppenhet.

Skolbiblioteket kommer att se olika ut i olika delar av landet, men med hjälp av det digitala rummet kan alla elever erbjudas ett bra stöd och en rik resurs. Inte minst de regionala samarbetsorgan som finns har en viktig roll i att etablera de gemensamma strukturer som kommer att krävas. Att bygga det moderna skolbiblioteket är inte ett isolerat projekt, det kommer att kräva ett gemensamt utvecklingsarbete.

Det moderna skolbiblioteket måste bli en naturlig del i elevers digitala vardag, med det digitala rummet kan även analoga resurser bli mer tillgängliga och använda.

Mitt bibliotek – en vision

Det personliga rummet

Mitt eget personliga bibliotek är ett digitalt rum där jag själv, andra elever och lärare kan arbeta med både digitalt och fysiskt innehåll. Det består av mitt personliga urval av bibliotekets innehåll och resurser, innehåll som mina lärare och bibliotekarien har sammanställt, material som jag själv eller andra elever och lärare har producerat, digitala lärresurser och annat innehåll från Internet som jag vill använda samt andra resurser som skolan tillhandahåller, t.ex. pedagogiska program och verktyg. En viktig funktion är att kunna hantera information om detta innehåll (metadata) för att underlätta att organisera och söka i materialet.

Sökningar i olika källor, ex skolbiblioteket, sparas i mitt bibliotek och det framsökta innehållet dras och droppas in i mitt rum. Oftast ligger själva innehållet kvar på sin ursprungsplats och det är endast länken med dess metadata som kopieras till mitt personliga bibliotek. Om det är mitt eget skapade material eller en länk till något på Internet, beskrivs materialet med en på förhand inlagd metadataprofil och länken eller materialet laddas upp och lagras. Därefter kan jag gruppera innehållsobjekten på det sätt jag vill eller med färdiga strukturer som andra har skapat - i tidsordning, alfabetiskt, medietyp, men också in i olika mappar, projekt, sammanhang, ämne, kurser, privata etc.

Mitt bibliotek innehåller också min mediehylla: Vilka böcker jag läst, vilka videos jag tittat på, vilka böcker jag skulle vilja läsa osv. Lärare och bibliotekarier kan lägga in mappar med material för ämnesavsnitt eller kurser i mitt bibliotek. Därefter kan jag själv fritt sortera och vid behov skapa min egen struktur om det är bättre för mitt arbete och lärande. En av de viktigare funktionerna i mitt eget bibliotek är att jag kan kommentera allt innehåll och göra kommentaren tillgänglig för andra.

Även länkar till olika verktyg, pedagogiska program och hjälpmedel är tillgängliga i mitt rum. I min profil finns också möjligheten till att lägga upp en kunskapsprofil med olika intresseområden.

Jag själv, ibland med hjälp av läraren, avgör om ett innehåll ska vara privat, kunna ses av andra i skolan/klassen eller vara tillgängligt för alla. Beroende på vilken tillgänglighetsnivå som jag satt är det också sökbart på dessa nivåer - tillgängligt för skolan innebär att detta material är sökbart i skolbiblioteket. Jag kan själv dela ut rättigheter till andra att få tillgång till

mitt bibliotek – föräldrar, kamrater, i andra fall skapas gemensamma arbetsytor med automatik för klass, arbetsgrupp, undervisningsgrupp etc.

Uppmärksningen (metadatumärksningen) av innehållet sker i enlighet med de standarder som biblioteket och skolan använder och sker så automatiserat som möjligt. En av de viktigare märkningarna för mig är avsnitten i styrdokumentet. I mitt personliga rum även aktiviteter och händelser som musei -, teater-, och författarbesök, exkursioner etc. bli tillgängliga.

Mitt eget bibliotek är ett viktigt mellanled mellan innehållsleverantörer, Internet och andra digitala resurser å ena sidan och å andra sidan de övriga rum (klassrum, lärplattformar etc.) där undervisning och lärande bedrivs. Det är också en viktig funktion för att undvika att i onödan jag får problem att tillgodogöra mig innehåll. Min profil gör att material anpassas efter funktionshinder, intressen och arbetsuppgifter och att innehållet presenteras på ett enkelt och anpassat sätt.

Skolbiblioteket – ett lokalt centrum för information och lärande

Hitta – Organisera – Tillgängliggöra – Publicera – Stimulera – Samverka – Stödja – Utbilda

De tjänster som innehållsplattformarna erbjuder är inte tillräckligt flexibla, de är svåra att påverka och ligger för långt från skolans verksamhet. Biblioteket går därför i spetsen för att organisera lärresurser med en modern informations- och webbarkitektur som Linked Data och semantisk webb. Till hjälp finns de infrastrukturer som utarbetats av SIS och olika myndigheter - uppmärksningen av styrdokumentet, inloggningsfederation, metadatastandarder, samsöksfunktioner, funktionalitet för hantering av lärresurser i en portfolio – samt konceptet Mitt eget bibliotek.

Baserat på detta erbjuder skolbiblioteken olika typer av kvalitativt bra lärresurser som kan nås på olika sätt. Det är lätt att lägga till källor, inte minst lokala sådana. Google används som ett av flera parallella söksystem. Verksamheten bygger på ett nära samarbete mellan pedagoger, IT-utvecklare och bibliotekarie, som gemensamt utvecklar metoder och system som ger elever och lärare de resurser de behöver.

Biblioteken fortsätter som tidigare att stödja elever och lärare till ökad informationskompetens, källkritik och språkutveckling. Biblioteket tar ansvar för alla typer av lärresurser, både fysiska och digitala, men också för att hela kedjan av resurser från leverantörerna till de miljöer där lärande sker - klassrum och olika digitala plattformar (LMS, PLE, IUP portfolios, etc.), - fungerar. Dessutom hanterar biblioteket också elevers och lärares eget producerade material som lagras, märks upp med metadata och görs tillgängligt och sökbar.

Läromedelsförlag och andra resursleverantörer levererar metadata till skolbiblioteket och resurserna ligger i molnet och erbjuds via API:er. Olika söktjänster indexerar innehållet och användarna kan antingen använda färdiga läromedel och verktyg eller själva definiera avsnitt eller sekvenser som förses med kommentarer och sedan länkas till elevens övriga digitala verktyg.

Referenser

- Hell, M., 2011, Skolbiblioteksutveckling : skolutveckling, ISBN13: 9789170187018
- Hell, M., 2008, Utveckla skolbiblioteket! : att starta och driva en bra verksamhet, ISBN13: 9789170186318
- Naeve, A., (2001), The Knowledge Manifold - an educational architecture that Supports Inquiry-Based Customizable Forms of E-learning, Proceedings of the 2nd European Web-based Learning Environments Conference (WBLE 2001), pp. 200-212, Lund, Sweden, October 24-26, 2001.
- Naeve, A., (2005), The Human Semantic Web – Shifting from Knowledge Push to Knowledge Pull, International Journal of Semantic Web and Information Systems (IJSWIS) Vol 1, No. 3, pp. 1-30, July-September 2005.
- Anderson, C., (2006), The Long Tail: Why the Future of Business Is Selling Less of More. New York: Hyperion. ISBN 1-4013-0237-8
- Monica Reichenberg, Umeå universitet; Texter, läsförståelse och läsundervisning i Norge och Sverige - en översikt, Acta Didactica Norge Vol. 6 Nr. 1 Art. 3
- Mats Östlings artikel i DIU nr 7/2011 "Vem vill ha en plattform?"
- Forskningsantologin "Läsarnas marknad, marknadens läsare" (SOU 2012:10) från Litteraturutredningen
- Riktlinjer för Skolbiblioteksverksamhet i Umeå kommun
<http://www.umea.se/download/18.bd9b953134ad12de1680002739/Riktlinjer%2Bf%C3%B6r%2Bskolbiblioteksverksamheten%2B-%2Bf%C3%B6rslag.pdf>
- Biblioteks- och IKT-plan 2011/12 Adolf Fredriks musikklasser År 4-6
<http://afmu.nu/assets/files/dokumentbank/arbetsplaner/ITbiblio.pdf>
- NYC Department of Education, Library Services
<http://schools.nyc.gov/Academics/LibraryServices/default.htm>
- Learning 4 Life – An Initiative of the American Association of School Librarians:
SAMPLE JOB DESCRIPTION Title: SCHOOL LIBRARIAN
http://www.ala.org/aasl/sites/ala.org.aasl/files/content/guidelinesandstandards/earning4life/resources/sample_job_description_L4L.pdf
- Samt ett stort antal intervjuer med biblioteks- och skolföreträdare på följande platser och/eller organisationer: Nacka, Stockholm, Huddinge, Malmö, Lund, Växjö, Jönköping, Göteborg, Borås, Västerås, Östersund, Umeå, Skolverket, Skolinspektionen, KB, Kulturrådet, SKL, DIK, Svensk biblioteksforening, Nationella Skolbiblioteksgruppen m.fl.

Det obegränsade rummet

Det moderna skolbiblioteket – en framtidsskiss

Skolbiblioteket har blivit en mycket aktuell fråga i Sveriges skolor både utifrån skollagens skrivningar och den pågående digitala utvecklingen. Detta gör att SKL ser det som viktigt att väcka diskussion om hur skolbiblioteket ska utvecklas för att på bästa sätt stötta elevens lärande.

Skolbibliotekens roll och verksamhet behöver utvidgas så att de fungerar som både fysiska och digitala rum till stöd för lärandet. En av utmaningarna är att få de båda rummen att komplettera varandra och svara mot de krav som moderna digitala verktyg och lärmiljöer ställer. Det finns också ett behov av att skolbibliotekens ansvar utökas till att omfatta allt innehåll/media som används i skolan, både traditionella och digitala, och inte minst gäller detta digitala läromedel men även material/resurser som är producerade av elever och lärare.

För att aktualisera dessa frågor och som underlag för den fortsatta diskussionen har Avdelningen för Lärande och Arbetsmarknad, Sveriges Kommuner och Landsting gett i uppdrag att ta fram denna rapport till Krister Widell och Mats Östling.

Upplysningar om innehållet
Johan, Wahlström,
joan.wahlstrom@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2012
ISBN: 978-91-7164-848-8
Text: Krister Widell och Mats Östling
Illustration/foto: Krister Widell
Produktion: Johan Wahlström

Beställ eller ladda ner på www.skl.se/publikationer. ISBN/Beställningsnummer: 978-91-7164-848-8